

»Situacija pri tolovajih«

O čem so obveščevalci Slovenskega domobranstva poročali Gestapu
Pripravil Marijan F. Kranjc

SITUACIJA PRI TOLOVAJIH.

Po zlomu badoglivske Italije, v času, ko je bilo partizanstvo v polnem razmahu, so partizani obvladali v Ljubljanski pokrajini vse ozemlje na vzhodu do nemške meje, na zapadu pa do obrobnega pasu ob železnici Ljubljana - Rakovnik, katero so Nemci varovali s posadkami, vendar partizani niso mogli občutno ovirati prometa. Severno od te proge obvladujejo ozemlje Nemci. To stanje je bilo pred začetkom nemških operacij, ki so se na Dolenjskem že končale okoli 10.XI, a okoli Vrhnike, Idrije, Sv. Petra, Ilirske Bistrice okoli 20.XI.

Tekoj po prevzemu oblasti je izvršni odbor OF izdal dva proglašenja in sicer: o splošni mobilizaciji vseh moških od 18 do 40 leta in proglašenje o "amnestiji za belogardiste", ki so se predali in priznali partizansko oblast. Večina moških je bila tako nasilno mobilizirana, dana so ostali le člani vsških terenskih odborov in "partizanske straže", to so bile oborožene edinice za varnostne in policijske službe in so bili organi terenskih odborov s katerimi so ti odbori izvajali teror nad prebivalstvom.

Kjub prisilni mobilizaciji pa so številne skupine protikomunističnih katoliških fantov spontano odšli v gozdove in obrazovali male grupe in so občutno vznemirjali partizanske straže, napadejoč partizanske kolone in Transporte. O številni moči teh čet ni podatkov, ker niso bile organizirane na kirski način in so nastale iz razloga, ker je to bil edini izhod za vse tiste katere je čakala smrt ali pa partizanska vojaška služba. Morale so pa precej ogrožati partizansko varnost, ker je bil ICOP priključen izdati "odredbe o skrivačih in ubežnikih". Po tej odredbi so se v določenem času morali vsi ti ubežniki prijaviti novim oblastem, drugače zapadejo smrti kazni, toda javil se ni nobeden.

Stramljenje partizanskega vodstva je šlo za tem, da je temu svojemu "paševanju" nedele značaj redne oblasti. V ta namen so uctenovili "civilno in vojaško upravo".

CIVILNA UPRAVA.

Vrhovno vodstvo civilne uprave je bilo dodeljeno posebni "Upravni komisiji za osvobodeno ozemlje". Njeni člani so bili: načelnik odseka za splošno upravo: Bogden Osojnik, načelnik odseka za finance: Viktor Repič, odseka za industrijo: ing. Dular, odseka za prehrano: Ing. Lovetnik

O zgodovinskem dejstvu, da so domobranci prisegli Hitlerju, da so bili dejansko pomožna policijska enota pod poveljstvom SS generala Erwina Rössenerja, je odveč razpravljati. Manj je znanega o konkretnem sodelovanju domobranskih obveščevalcev z nemškim Gestapom.

Te dni mi je internetni znanec prinesel na uvid originalno domobranksko poročilo z dne 30. 11. 1943 pod naslovom »Situacija pri tolovajih«, pa tudi štiri fotografije domobranskih častnikov in njihovih idejnih vodij. Šlo je za pristne dokumente, ki so bili najdeni na podstrešju stare hiše, ki so jo rušili. Lokacije seveda ne bom odkrival.

Že po bežnem pregledu sem ugotovil, da gre za avtentično domobranksko poročilo. No, zaradi kakšnega nejevernega Tomaža pa bom iz diplomske naloge Nade Krpič z naslovom Organizacija obveščevalne službe NOV in PO Slovenije 1941–1945, mentor doc. dr. Damjan Guštin, Fakulteta za družbene vede v Ljubljani, 2006, ki je o domobrankski obveščevalni službi na str. 25 in 26 napisala tudi sledeče:

*»Obveščevalno službo je vodil obveščevalni odsek, ... delovali pa so prek 17 obveščevalnih centrov. Njihova glavna naloga je bila zbiranje podatkov o partizanskem gibanju oz. o partizanskih enotah in terenskih delavcih ter simpatizerjih. ... Podatke so obveščevalni centri pošiljali glavnemu vodji, odsek pa jih je združeval v »dnevna poročila obveščevalnega odseka«, ki jih je moral **pošiljati tudi Gestapu** (Mlakar 2003: 159). ... Glavna značilnost teh poročil so bila poglavja z naslovom **»Situacija pri tolovajih«**. ... Obveščevalni odsek je vsem nemških in slovenskih ustanovam, tudi informativnemu uradu na pokrajinski upravi, pošiljal sezname in podatke o terenskih delavcih in pristaših OF ter o partizanih v informacijo in preverjanje (AS II. 1877, šk. 431, Dnevno poročilo, 3. 1. 1944).«*

Predstavljeno poročilo je skenirano in pretvorjeno v PDF obliko ter ga ne bom komentiral, saj je po vsebini dovolj zgovorno vsakemu laiku. Morda bi dodal samo predpostavko, da je poročilo pisal šolani obveščevalec, očitno pa je, da ni imel na razpolago podatkov iz kakšnega tajnega vira v partizanskih vrstah.

Tudi fotografij ne bom komentiral, samo sem navedel, kaj piše na hrbtni strani dveh fotografij. Zainteresirani bodo že koga prepoznali v prvih vrstah ...

Omenjeno poročilo je še en zgovoren dokaz kdo je sodeloval z okupatorjem in kdo je bil na strani zavezniških sil!

Sl. 1: Škof Rožman in častniki Slovenskega domobranstva

Sl. 2: Skupina domobrancev, Iška vas, 7. 4. 1944 (napis na zadnji strani)

Sl. 3: Bink. zbor 1944 (napis na zadnji strani)

Sl. 4: (brez napisa)

Sp. 30.XI.43

SITUACIJA PRI TOLOVAJIH.

Po zlomu badoglijevske Italije, v času, ko je bilo partizanstvo v polnem razmahu, so partizani obvladali v Ljubljanski pokrajini vse ozemlje na vzhodu do nemške meje, na zapadu pa do obrobnege pasu ob železnici Ljubljana - Rakek, katero so Nemci varovali s posadkami, vendar partizani niso mogli občutno ovirati prometa. Severno od te proge obvladujejo ozemlje Nemci. To stanje je bilo pred začetkom nemških operacij, ki so se na Dolenjskem že končale okoli 10.XI, a okoli Vrhnik, Idrije, Sv. Petra, Ilirske Bistrice okoli 20.XI.

Takoj po prevzemu oblasti je Izvršni odbor OF izdal dva proglaša in sicer: o splošni mobilizaciji vseh moških od 18 do 40 leta in proglaša o "amnestiji za belogardiste", ki so, se predali in priznali partijsko oblast. Večina moških je bila tako nasilno mobilizirana, doma so ostali le člani vaških terenskih odborov in "partizanske straže", to so bile oborožene edinice za varnostno in policijsko službo in so bili organi terenskih odborov s katerimi so ti odbori izvajali teror nad prebivalstvom.

Kljub prisilni mobilizaciji pa so številne skupine protikomunističnih katoliških fantov spontano odšli v gozdove in obrazovali male grupice in so občutno vznemirjali partizanske straže, napadajoč partizanske kolone in transporte. O številčni moči teh četnic ni podatkov, ker niso bile organizirane na širši bazi in so nastale iz razloga, ker je to bil edini izhod za vse tiste katere je čakala smrt ali pa partizanska vojaška služba. Morale so pa precej ogrožati partizansko varnost, ker je bil IOOF prisiljen izdati "odredbo o skrivačih in ubežnikih". Po tej odredbi so se v določenem času morali vsi ti ubežniki prigrasiti novim oblastem, drugače zapadejo smrtni kazni, toda javil se ni nobeden.

Stremljenje partizanskega vodstva je šlo za tem, da je temu svojemu "paševanju" nadela značaj redne oblasti. V ta namen so ustanovili "civilno in vojaško upravo".

CIVILNA UPRAVA.

Vrhovno vodstvo civilne uprave je bilo dodeljeno posebni "Upravni komisiji za osvobodeno ozemlje". Njeni člani so bili: načelnik odseka za splošno upravo: Bogdan Osolnik, načelnik odseka za finance i Viktor Repič, odseka za industrijo: ing. Dular, odseka za prehrano: ing. Levstik Joško, za promet: ing. Rojc Jože, za zaščito prebivalstva: ing. Filip Kumbatovič, za narodno zdravilstvo: dr. Lado Milavec.

Vse posle prejšnjih oblasti so prevzeli terenski in rajonski odbori OF, a drugo inštančno oblastvo pa je bil Okrožni odbor OF. Na čelu teh odborov so bili sekretarji, kateri so imeli polno oblast.

Te upravne oblasti so z nekako velikodušno gesto nastopile proti duhovščini, postavili so se v pozo nekakih protektorjev vere in bogoslužja, javno niso počenjali z njo nič takšnega, kar bi moglo ljudstvo razburiti, kaj so pa ti gospodje doživeli sami, se bo izvedelo pozneje. Prepričevali so ljudstvo da je tudi v Rusiji tako, če ne še boljše.

Celotno civilno upravno področje so podelili na 6 okrožij in sicer: Belokrajnsko, Novomeško, Kočevsko, Ribniško-Velikolaško, Grosupeljsko-Stiško in Cerknjsko. Najbolje organizirano je bilo Kočevsko okrožje.

Glavna karta civilne uprave v tej igri pa so bile volitve v "zbor odposlancev slovenskega naroda". Te volitve so se vršile manifestativno na mitingih. Terenski odbori so zbornali ljudstvo skupaj na miting, tu so poslušali nekaj govorov, nato je sekretar terenskega odbora predložil imena najvrednejših kandidatov za vsak terenski odbor po enega ali dva. Tudi vsak bataljon partizanske vojske je dal po dva poslanca. Predlagani kandidati so bili povsod brezizjemno izvoljeni, ponekod celo nasprotniki OF. Vendar so po ogromni večini prišli v ta zbor le pravi komunisti.

S temi volitvami so hoteli doseči dva cilja:

- ljudstvu dopovedati da je svobodno, da uživa in izvršuje vse demokratične pravice (o tem je izšlo vse polno člankov, letakov, vse hiše so popisali z demokratičnimi napisi, ki bleste poleg napisa "Živel Tito, vrhovni komandant in voditelj južnoslovanskih narodov - Živel Stalin");

- S tem zborom so si hoteli podeliti legitimacijo ljudstva, za njegovo zastopanje, tako v notranji politiki, kakor tudi v zunanjem svetu.

"Zbor odposlancev slovenskega naroda" je zboroval v Kočevju v dnevih od 21 do 23 septembra t.l. Na tem zboru je izglasovana zaupnica vodstvu OF in poveljstvu HOV in POS, kakih bistvenih sklepov, ki bi se nanašali na spremembe socialnega ali gospodarskega življenja, n.pr. kolektivizacija, pa niso sprejeli, dasi so o tem mnogo razpravljali. Izjavili so, da je ta uprava začasna in obljubljali svobodno in demokratično Jugoslavijo, ter v tej zvezi manifestirali za "tovariša Tita".

VOJAŠKA UPRAVA.

Vzporedno z uvedbo civilne uprave je bila izvedena tudi vojaška uprava "osvobojenega ozemlja". Teritorij vojaške uprave je bil razdeljen na istih 6 okrožij kot pri civilni upravi. Organi vojaške uprave so bile partizanske posadke po mestih in partizanske straže po vaseh. Na čelu vsakega okrožja je bila komanda okrožja.

Vojaška sodišča so bila ustanovljena pri komandah okrožij in štabnih brigad. Ta sodišča so sodila po prvi stopnji po sumarnem postopku in "navodilih" glavnega poveljstva NOV in POS kot pravi ustanovitveni odlok. Pri glavnem poveljstvu je bilo ustanovljeno "Višje vojaško sodišče", kot druga in zadnje instanca. Vse sodstvo je bilo "podrejeno" sodnemu odseku pri glavnem poveljstvu.

V kompetenco sodstva so spadali vsi civilni in vojaški delikti, ki so bili označeni v nekem prejšnjem odloku glavnega poveljstva partizanskih čet. Ta odlok je bil podoben Ducejevemu razglasu o vojaških sodiščih, kateri nam je gotovo vsem dobro poznan.

Proglašena je bila amnestija. Navadnih kmečkih ljudi niso zapirali. Zaprli so le komandante in organizatorje VS, vplivnejše protikomunistične izobražence kot zdravnike, sodnike, uradnike itd. Po sprejetih informacijah je samo v Kočevju in Ribnici bilo tako zaprtih okoli 2000 ljudi, kar je za tako majhen teritorij ogromna številka.

FINANČNE RAZMERE

Nove oblasti so skušale oživeti tudi denarni obtok. Upravna komisija za upravo osvobojenega ozemlja je takoj proglasila zaporo nad vlogami v denarnih zavodih in obenem pobrala ves denar, ki je bil v teh zavodih dosegljiv tako, da so sedaj vse blagajne prazne. Uprava je sicer dala ta denar v obtok in tako so naenkrat partizanske edinice dobile precej denarja in pričele "rekvirirane" stvari pri kmetih plačevati. Toda denarja je pričelo kmalu zmanjkovati in zopet so se pojavili in prevladali boni. Bone imajo tiskarne v blokih brez navedbe vsote. Kadar komisar, (kateri ima ves denar in z njim razpolaga po svoji uvidevnosti) izda bon zapiše vanj vsoto (kot pri bančnem čeku) in isto vsoto zapiše še v svoj notes. Takšnim načinom poslovanja ni mogoča nobena kontrola in tako načelnik za finance pri glavnem poveljstvu niti ne ve koliko bonov je izdano, niti v kakšni višini so razdeljeni med ljudi. Iz vsega tega je razvidno kako "resen" namen imajo te bone plačati, četudi bi morda prišli na oblast.

.....

Zunanji nosilec vse te oblasti je OF, dočm KPS, ki dejansko vse vodi, se drži v ozadju. KPS se predstavlja kot zaslužen iniciator in požrtvovalen organizator OF in izvajalec te tako uspešno in zmagovito izvedene osvoboditve, ki pa za to uslugo ne pričakuje niti kake posebne hvaležnosti, ampak bo še naprej požrtvovalno delala, kar ji bo narod rad dovolil.

Ta upravni in vojaški ustroj te partizanske oblasti na zunaj ni prav nič revolucionaren niti komunističen. Glavno vodstvo KPS in OF se je odločilo za ta "demokratičen" način upravne oblasti is razloga, ker je uvidelo, da je ljudstvo nasprotno komunistični revoluciji, bilo vsled dolgoletne in obširne protikomunistično propagande, kateri so se priključile še izredno slabe izkušnje izza lanskih kratkotrajnih komunističnih republik in izpodletelih poskusov kolektivizacije. Z druge strani je pa individualizem v kmečkem ljudstvu le še tako zakoreninjen, da so celo terenski zaupniki in delavci OF proti kaki revolucionarni sovjetizaciji.

Komunistično vodstvu pa ima za takšne, našim "politikom" skrite reči, dober nos in zato so bili izdali sledeča navodila:

Ljudstvo je treba pridobiti, zgraditi je treba most med partizansko vojsko in masami. Treba je ljudem s prijaznim in vljudnim vedenjem zabrisati spomine na pretekla grozodejstva in tako popraviti težko napako. In to naj doseže upravna organizacija, vsaj na zunaj zgrajena na tradicionalen način, ki naj tudi na miren in dosedaj običajen način posluje. Ta naj ljudstvu dokaže, da se da tudi pod partizani živeti.

Ta taktika nam je mnogo nevarnejša kot odkrito in surovo nasilje. Ne sme pa ta nova taktika nikogar zapeljati v zmoto, da so se slovenski komunisti iz zunanjih razlogov zares odpovedali komunizmu. Ubrali so le drugo pot.

V samem začetku svojega delovanja je OF hotela priti s pomočjo revolucije na oblast, ker pa so zadeli sicer na pasiven, a učinkovit odpor ljudstva, zato so hoteli 8 septembra s pomočjo partizanskih oddelkov priti na oblast, se ustaliti in utrditi ter čakati primernega trenutka, ob katerem bi iz zunanjih ali notranje političnih razlogov mogli izvesti revolucijo, ki je končni namen vsega njihovega dela. Za samo izvedbo revolucije so se bili tudi že pripravili, kadar bo nastopil primeren trenutek, takrat bi se morala izvesti ta revolucija na sledeči način:

- terenski in rajonski odbori OF postanejo "krajevni sovjeti", okrožni odbori se prekrstijo v "okrožne sovjete", a zbor slovenskih odposlancev pa se deklarira za "Vrhovni sovjet". Krvavo revolucijo pa izvede partizanska vojska, ki komaj čaka na to.

ODNOS PARTIZANOV DO AMERIKE, ANGLIJE IN RUSIJE.

Po 8. septembru so mislili partizani, tako vodstvo, kot navadni "tovariši", da bodo Angleži bliskovito zasedli Balkan in se resno pripravljali na slovesen sprejem. Požrli so dveletni srd, ki so ga gojili do njih in zatajili vso dveletno propagando proti Anglo-saksoncem. Komunistično vodstvo je dobro vedelo, da ni zaželjen Angleški prijatelj če bi preveč povdarjalo revolucionarno tendenco. Uporabljali so že znanega ponarejenega angleškega majorja Jonesa, katerega naloga je bila, da partizansko vojsko in ljudstvo prepriča, da bodo Angleži, če pridejo partizane "posinovili". Ta Jones je govoril tudi na "zboru slovenskih odposlancev" in obljubljal pomoč "svoje vlade". V začetku so govorili o vseh treh zaveznikih, t.j. o Rusiji, Ameriki in Angliji, potem pa, ko Angležev od nikoder ni bilo, pa čedalje več o Rusiji. Ruska ofenziva na vzhodu dobiva po komunistični propagandi ogromne dimenzije, kot da bo preplavila ne samo Nemčijo, ampak celo Evropo.

Anglo - Amerikanci stopajo pri partizanih zopet v ozadje. Partizani si želijo zopet angleške pomoči, ne pa angleške oblasti.

Oster in brezobziren nastop proti VS in četnikom kaže, da so takrat hoteli, partizani za vsako ceno iztrebiti vse svoje nasprotnike, da bi tako ostala OF in KPS edina na bojišču. Hitra organizacija oblasti je izvedena zato, da bi mogli pokazati zaveznikom: "Oblast smo še prevzeli in organizirali, red in mir vzdržujemo, legitimacijo ljudstva imamo, zato nas priznajte in podpirajte!"

PROPAGANDA.

Vzporedno z organizacijo civilne in vojaške uprave, je izvedena tudi obširna in intenzivna propaganda. Dolenjska je bila takorekoč zasuta s "Poročevalcem" in drugo propagandno robo. Propagando so imeli zelo dobro organizirano in spretno vodeno, ter je to tudi faktor, katerega je treba najresneje upoštevati.

Pripravo nemške ofenzive proti komunistom in bombardiranje Nemcev so partizani spretno izrabili in razvili silno propagando proti Nemcem, ki je imela glavno nalogo, vzbujati strah pred Nemci in zavajati z vsemi sredstvi ljudstvo tako, da bi odšlo v masah v partizane. Trdili so, da bodo Nemci vsepovsod, kamor bodo prišli, vse požgali in pobili, da so Nemci mnogo hujši kot so bili Italijani ko so vršili svoje "ofenzive", da je Nemeč še bolj krut okupator kakor Italijan. Za dokaze so navajali nemška bombardiranja. S temi svojimi trditvami so na žalost tudi delno uspeli, je pa to tudi edini trik, ki jim je uspel. Postavljajo se v pozo rešiteljev naroda v njegovi največji stiski in trdijo, da imajo v hribih toliko in tako dobrih skrivališč, pripravljenih da imajo tudi

veliko množino živil in da so ljudje lahko brez skrbi, da se bodo lahko vsi poskrili in preživeli.

Kot logično nadaljevanje te propagandne partizanske igre, je prepričevanje ljudi, da bo vojne kmalu konec, potem da jih bodo zapadni zavezniki rešili grožčega pomanjkanja, ki je pa med tem že nastopilo.

Na splošno lahko zaključimo, do je javna, krvava revolucija, iz razlogov, ki smo jih navedli, začasno odložena. Lahko pa tudi rečemo, da je ljudstvo na Dolenjskem razpoloženo za revolucijo že prebolelo. Uvidelo je brezupnost in brezkoristnost partizanske akcije, kajti dobro ve, da se ta "sila" ne more zoperstaviti moderni nemški vojski, Ovidelo je, da to dveletno partizansko udejstvovanje ni skrajšalo vojne, niti ne bo vplivalo na njen končni izid, ampak, da so povzročili le neizmerno škodo narodu, ki mu ne bo nikdar povrnjena. Vedno bolj pa spoznava, da ne gre partizanstvu za borbo za svobodo, ampak za bodočo oblast.

Najbolj pa izpodmika tla tej novi oblasti njena očividna nestalnost. Ne pomaga nobena propaganda o stalnosti, neporušljivosti in nepremagljivosti partizanske oblasti, če pa ljudje vidijo nad seboj brneti letala, ki oznanjajo prihod nemških čet. Prav tako pa stalna pripravljenost partizanskih voditeljev in čet za pobeg, evakuacijo skladišč, bolnic in drugega materiala iz prometnih središč v nedostopne kraje. Veliko nerazpoloženo je vzbudilo tudi rušenje kočevske in šentjanske proge in številnih mostov. Na osvobojenem ozemlju je kmalu zmanjkalo kvasa, soli, sladkorja, začimb, petroleja, vžigalic, predvsem pa tobaka in vina. Kako je to vplivalo no ljudstvo, je vsakemu jasno.

Res je, da ta začasni partizanski upravni "aparati", čeprav je deloval brez kakšnih na zunaj vidnih nasilstev, ni vzbudil pri ljudeh zaupanja, ker je ljudstvu čutilo za njim brezobzirni in neusmiljeni teror KPS.

Ljudstvo živi, kljub navidezni prijaznosti in vljudnosti pod stalnim pritiskom, kajti, kakor hitro kakšna zahteva ni izpolnjena, sledi ostra grožnja. Komunizem je med ljudstvom na slabem glasu, partizanska vojska pa si je z lanskim nasiljem in krvoločnostjo odbilo ljudstvo skoraj v celoti in izgubilo simpatije večine, ljudstvo se je sedaj boji. Glavni občutek, ki so ga zaznali vsi, ki so se zadnje čase vrnili iz Dolenjske je strah pred partizani.

Po dosedanjih kratkotrajnih a težkih in krvavih izkušnjah, jih je ljudstvo zasovražilo, pomagati si pa ne more. Zato bi s hvaležnostjo pozdravilo tistega, ki bi ga rešil tega terorja.

PARTIZANSKA VOJSKA.

Partizanska vojska je bila pred 8 septembrom razmeroma majhna, približno 3000 mož. Oborožitev je bila še dokaj dobra, le municije je primanjkovalo. V zadnjem času so dobivali municijo v večji meri od Italijanov. Propagandno je bila odlično obdelana in izvrstno organizirana, edinice so bile dobro povezano med seboj, disciplina je bila dokaj dobra. Iz tega razloga jim je tudi uspelo razorožiti tako velike enote italijanske vojske in izvesti prisilno mobilizacijo, katera je 75% uspela.

Z ozirom na novo politično taktiko, ki jo je zavzelo partizansko vodstvo, so tudi v partizanski vojski nastopile precejšnje izpremembe. Predvsem je bil preje tako strogo in vso imovino posameznika obsegajoči kolektiv reduciran na navadni vojaški "erari", podoben erarju v meščanskih vojskah. Masa novih mobilizirancev je staro, za gveriljo dobro izvežbano partizansko vojsko precej ohromila. Na 6-8 mobilizirancev je prišel po en star partizan. Ta vojska se drži skupaj le z terorjem, strahom pred "matildo" in še bolj s strahom pred Nemci. Stanovanje partizanske vojske je po vaseh, je neokretna, počasna, premikanje vrši po cestah. Ima veliko konj in voz, kar je še povečevalo neokretnost.

Poveljstvo je pa dobro organizirano in disciplinirano, ter v vsakdnevni zvezi z nadrejenimi štabi.

ORGANIZACIJA PARTIZANSKE VOJSKE.

Po podatkih, ki so dobljeni, je ustroj partizanske vojske naslednji, deli se pa na dva dela:

- 1) Narodno osvobodilna vojska - NOV -;
- 2) Partizanski odredi Slovenije - POS -.

Ad 1) Narodno osvobodilna vojska je formirana v korpus. Njegov ustroj in formacija je približno sledeča:

VI korpus:

<u>XIV divizija:</u>	<u>XV divizija:</u>	<u>XVIII divizija:</u>
Tomšičeva brigada,	Cankarjeva brigada,	VIII Levstikova brigada
Šerčerjeva brigada,	Gubčeva brigada,	IX Dolenjska brigada
Loška brigada,	Štajerska brigada,	X Ljubljanska brigada
Primorska brigada.	Železničarska brigada.	

Sestav in moč poedinih edinic je naslednji:

- Čete imajo v svojem sestavu 2-3 voda, vod ima 3-4 desetine. Poveljuje ji komandir, ki ima svojega namestnika, za vsak vod po en vodnik in po en polit-delegat. Četa šteje 60 - 80 ljudi.
- Bataljon ima 3-4 čete in šteje 200 - 300 ljudi. Ima svojega poveljnika, njegovega namestnika, sanitetnega, propagandnega referenta, obveščevalca in politične funkcionarje.
- Brigada šteje 3-4 bataljone in šteje približno 800 - 1200 mož. Število moštva ni enako za vse brigade. Ima poveljnika s svojim namestnikom. V njenem sestavu so tudi sanitetni, propagandni referent, obveščevalec, polit-komisar in njegov namestnik.
- Divizija: njo tvorijo 4 brigade. Štab divizije šteje okoli 200 mož.

Ad 2) Partizanski odredi Slovenije: Dolomitski, Kočevski, Belokrajnski, Vzhodno-Dolenjski itd. Razlika med odredi in brigadami je v tem, da so brigade borbene in pokretne edince, dočim so odredi bolj stalni, se manj pomikajo iz kraja v kraj. Vršijo politično delo med prebivalstvom, glavne njihova naloga pa je, da z rekvizicijami oskrbujejo brigade z vsem potrebnim.

Odredi običajno štejejo po 2 bataljona. Nekateri odredi so bili, vsled velikega narastka števila moštva, pretvorjeni v brigade, n.pr. Levstikov odred.

Poleg omenjenih edinic, so partizani ustanovili tudi oficirsko in podoficirsko šolo. Podrobnejši podatki o teh edinicah niso poznani.

Terenci. Najvažnejši element partizanske organizacije so terenci in nanje polaga partizanska komanda največjo važnost. Oni so materialna in moralna opora komunistične ideje med narodom, glavni stebri in nosilci komunistične organizacije. Terenci vrše razne dolžnosti političnega in vojaškega značaja. Njihove naloge so: vrše službo čeke in GPU, obveščevalno službo, oskrbo tolpa s hrano in drugim, odredajo koga je treba ubiti, koga oropati, pošiljajo zaupnike med domobrnce, dirigirajo pokrete tolpa vrše propagando, organizirajo spletke, sabotaže in atentate, preskrbujejo potna dovoljenja, zbirajo prispevke za partizane, dele denar in podpore svojim pristašem. Skratka, oni so duša partizanstva, skelet komunistične organizacije, uho in oči komunističnega vodstva. V krajih bivše partizanske "Republike" so terenci dobro poznani, ker so se sami odkrili, dočim so v ostalih krajih ostali skoraj nepoznani. Naloga domobrncev pa je, da se le-ti odkrijejo, da se jih zgrabi od vseh strani in neusmiljeno uniči. Treba je imeti vedno na umu, da bo z uničenjem terencev, tudi partizanstva kmalu konec.

FUNKCIJE IN FUNKCIONARJI.

S 1.majem 1943. 1. je Vrhovno poveljstvo NOV izdalo odlok, da se v partizanskih vojskah uvedejo častniški in podčastniški čini. Šele oktobra meseca t.l. je vodstvo naših partizanov izdalo tozadevno odredbo in po tej odredbi naj bi bili v partizanski vojski naslednji čini:

Podčastniški: desetar, podnarednik in narednik.

Častniški: zastavnik, podporočnik, poročnik, kapetan, major, podpolkovnik, polkovnik, generalmajor, generallajtnant in generalpolkovnik.

Podčastniki nosijo rdečo šesterokrako zvezdo, a častniki rumeno, ter odgovarjajoče trake, n.pr.: narednik nosi tri rdeče šesterokrake zvezde, prišite v obliki zvezde, pod njimi pa je rdeč trak, 5 cm dolg in 1 cm širok v vodoravni legi.

Generalmajor nosi: tri trakove rumene odn. zlate barve, nad njimi pa je ena šesterokraka zvezda iste barve.

Oznake čina se nosijo na levem rokavu nad komolcem, oznake položaja se pa nosijo pod komolcem leve rake.

Politični funkcionarji nosijo na kapah peterokrako rdečo zvezdo na zeleni podlagi.

Tudi komisarji, ki bodo kasneje odpravljeni, bodo prevedeni v oficirski rang. Za sedaj so v partizanski vojski samo funkcionarji in to: politični in vojaški.

- Vojaški funkcionarji so: komandanti, četudi nimajo vojaške izobrazbe; njihov namestnik pa mora biti bivši jugoslovanski oficir (v višjih komandah), v nižjih pa je lahko rezervni oficir.

Sanitetni in propagandni referent in obveščevalec. Obveščevalce imajo vse partizanske edinice od čete do divizije. Njihova naloga je, da vzdržujejo zvezo z nadrejeno komando, da vršijo vohunsko in policijsko službo v edinici, ter med prebivalci, kjer se edinica nahaja. Zbirajo vesti in novice, o sovražniku, o domobrancih, o razpoloženju ljudi, navezujejo stike s terenci itd. Imajo zelo važno in zaupno funkcijo in dobro funkcionirajo.

- Politični funkcionar je polit-komisar in njegov namestnik, ki je, ne le enako vreden vojaškim, ampak jim je nadrejen, vsaj v zadevah, ki imajo količkaj politični značaj, in to so po današnjem tolmačenju skoro vse. Pri vsakem pismenem odloku poveljnika mora sopodpisati tudi komisar. V izključni delokrog komisarja spada tudi nadzorstvo nad prehrano, ima pa tudi ves denar, ki ga uporablja po svoji uvidevnosti. Ima tudi bone. Komisarji predvsem vršijo politično propagandno delo. Imajo politične ure, kjer govorijo sami, ali pa čitajo iz propagandne literature, ki so jo sprejeli od višjega štaba, določeno število ur mora opraviti in so za njih izvršitev strogo odgovorni.

OBOROŽITEV PARTIZANSKE VOJSKE.

Vsak partizan ima puško, 100 nabojev in dve bombi. Puške so večinoma italijanske, nekaj je tudi pušk tipa "Mauser", katere nosijo le stari partizani. Komandant in komisar, ter njuna namestnika imajo italijanske brzostrelne puške.

V saki četi je 4 - 8 lahkih strojnic in nekaj težkih "Breda" nadalje ima četa 1 - 2 lahka minometalca, ves bataljon pa ima 1 - 2 težka minometalca tipa "Mortai" ali "Stoks-Brandt".

Brigada razpolaga s približno osmimi težkimi minometalci, okoli 15 lahkimi italijanskimi minometalci in okoli 30 brzostrelnih pušk.

Vsi funkcionarji v partizanski vojski nosijo revolverje. Ravno tako večina starih partizanov, bolničarji, kuharji, mesarji, merilci pri težkih mitraljezih in minometalcih. Kdor nosi revolver, gotovo ni prisilni mobiliziranec, ampak star partizan.

Topništvo je formirano v posebnih edinicah.

Avtomobili in druga motorna vozila so koncentrirana pri posebnem štabu za motorizacijo, ki se imenuje "Avtokomando".

POLITIČNO IN PROPAGANDNO DELO.

Vrhovno vodstvo smatra politično propagandno delo v partizanski vojski za važnejše kot pa vršenje vojaških operacij.

Vse zime, jeseni in pomladi, ko operacije počivajo in se edinice ne premikajo, se vrši intenzivno propagandno delo in politična vzgoja. Vršijo se razni tečajji, prebirajo se razne obširne brošure in v tem so bili doseženi veliki uspehi.

Pri glavnem povelstvu obstoji "Agitprop" (agitacijska propagandna) komisija. Podobne komisije obstoje tudi v divizijskih in brigadnih štabih, seveda, če imajo dovolj sposobnih ljudi in to v okviru propagandnega referenta. Omenjeni Agitprop izdaja propagandno literaturo, izposoja izredne brošure in deli redne periodične publikacije med moštvo.

Organizirana pažnja je posvečena ustni propagandi. Politični komisarji skrbijo, da krožijo v edinici stalno alarmantne vesti in tako vzdržujejo moštvo v napetem pričakovanju. Za vsak dogodek je takoj oficielno stališče in komentar. Vsak dan se čita pred strojem radio-vestnik. Skrbno je poskrbljeno za to, da nihče od drugod ničesar ne izve. Ne sme se poslušati radio, ne čitati časopisje.

Propaganda v malih edinicah je v stalni zvezi z nadrejenimi štabi in deluje točno in hitro.

Vsa propagando stremi za tem, da ne pusti navadnega partizana nikoli samega brez novic in mu ne pusti, da bi sam mislil.

Ta vojaški in politični kader funkcionarjev je po večini brez večje šolske izobrazbe, a je za svoje naloge strokovno usposobljen v raznih tečajih in šolah.

Partizanskemu vodstvu je uspelo, da je obdržalo partizane skupaj le z intenzivno in spretno propagando, da ni pobegnilo v času pomanjkanja, zime, ofenziv, bolezni in desorganizacije, ampak je moštvo ostalo disciplinirano na svojem mestu.

VREDNOST PARTIZANSKE VOJSKE.

Vojaške vrednosti ta vojska nima in ni sposobna postaviti se v frontalno borbo napram nemški vojski. Njihove operacije sestojijo v glavnem iz umikanja pred večjimi sovražnimi enotami, ter v napadanju šibkih in osamljenih sovražnih edinic in enot. Borbo sprejmejo samo kadar je potrebno kriti umik večjih partizanskih enot. Nameravajo se poskriti v gozdovih, predvsem v Kočevskem Rogu, kamor so spravili velike zaloge živil in drugih potrebščin.

Pred prihodom nemških čet, so banditi že 10.X. nastopili umik dveh brigad na Hrvaško, del njih se je umaknil na Gorenjsko in Primorsko, del pa se je razkropil po Dolenjskem v majhne skupinice.

Ob prihodu operativnih polkov, ki so na žalost čistili samo po cestah in nekaj vstran ob njih, so se tolovaji umikali s poti, bili tiho in niso streljali na nemške čete.

Zato predstavljajo ti deli, razkropljeni po deželi stalno nevarnost tako za postojanke, kakor tudi za nezavarovane kraje. Sovražnike je treba izčistiti iz gozdov in hribov na ta način, da bodo ti podrobno očiščeni. To se pa ne da narediti sedeč v vaseh in bunkerjih.

.....